

OLVASÁSRA NEVELÉS KISISKOLÁS KORBAN

(Szövegértés a PISA–vizsgálat tükrében)¹

Ki tud olvasni? Nagyon leegyszerűsítve, aki elsajátította az olvasás technikai tudását, és érti az olvasottakat.

Mitől függhet a szövegértés mérési eredménye?

- A gyermek olvasástechnikai tudásától.
- A szöveg árnyaltságától.
- A gyermek szókincsétől, érdeklődési körétől, a témától.
- A gyermek pszichés, pillanatnyi belső állapotától.
- A helyszíntől, a komfortérzetet befolyásoló bármilyen tényezőtől (világítás, éhség stb.)
- Függhet a gyermek önmotivációs készségétől, hogy képes - e a jó megoldás érdekében pozitív beállítódásra.

Ennyi befolyásoló tényező mellett egy mérés / PISA/ nem igazán adhat hiteles eredményt, de a hibákat, okokat is csak részben tárja fel.

A szövegértés mérés lehetőségei:

Először is az iskolába kerüléskor a „bemenetet” kellene mérni, aztán a folyamatot követni (úgy 18 éves korig) gyakori (havonkénti) diagnosztikus mérésekkel, melyből a szövegértés % - os eredményén túl a „Mit olvasol éppen?” sem maradhatna ki. Mérésmethodikailag mindez jól szolgálná a gyermek fejlesztését, megmutatná hiányosságokat, világosabbá tenné a hozzáadott értéket, és kijelölné a fejlesztés irányát is. Mindezen túl a folyamatot meghatározza a család, az iskola és a könyvtár viszonya, kapcsolata.

Mi gátolja a szöveg megértését?

1. Olvasástechnikai hiba

Az iskolában az első fontos feladat az olvasás **technikai készségének** a megtanítása, majd a **tempó fokozása** és a **pontosság fejlesztése mindennapos olvasási tréninggel!** (Téves felfogás, ha azt hisszük, hogy ez olyan, mint a biciklizés: egyszer megtanuljuk, s ha nem gyakoroljuk, akkor is tudjuk.)

A szöveg **többszöri** elolvasása jó módja az olvasástechnika fejlesztésének. A szöveg szóanyaga optimális esetben beépül a gyermek szókincsébe, ezért fontos, hogy a gyakorlás **irodalmi szövegeken** történjen. (A szövegmennyiség fokozatos emelése sem elhanyagolható: 4. osztály - minimum fél oldal/nap). A hangos olvasás akkor **készségszintű**, ha nem köti le a gyermek teljes figyelmét, ha tud a tartalomra is figyelni. Ezt csak rendszeres, mindennapos gyakorlással lehet elérni.

Az olvasástechnika rendszeres gyakorlásával nő az **olvasás sebessége**. (A későbbiekben nem mindegy – több oldalnyi tanulnivaló esetén - mennyi a tanulásra fordított idő.)

¹ *Az olvasás – megértés* címmel rendezett szakmai napok egyik előadásának anyaga. A szerző előadása elején a felnőtteknek ajánlott könyveket (a szülői szerephez, a mindennapi felfrissüléshez, a jó párkapcsolathoz, „kapaszkodókat” az élet szépségeinek megtalálásához) ragaszkodva ahhoz a nézethez, hogy a gyerekek mindennapjait befolyásolja a körülöttük lévő felnőttek pszichés, belső állapota. Ezért is fontos a könyvek szeretete, az olvasás. (A Szerk.)

2. Ismeretlen fogalmak, hiányos szókincs

Kutatási eredmények bizonyítják, hogy a szöveg megértése függ az egyén szociokulturális háttérétől. A nyelvből, a szavakból a társadalom különböző csoportjai különböző mennyiséget ismernek, használnak.

(Egy szövegben lehet a gyermek számára oldalanként 1-2 ismeretlen szó, de lehet akár 15-20 ismeretlen fogalom is. Szövegösszefüggésben lehetséges 1-2 szó értelmezése, de az is előfordulhat, hogy 1-2 meg nem értett szó miatt válik a szöveg érthetatlenné.)

Ha a gyermeknek nyelvi nehézségei vannak, többnyire csak a konkrét megfogalmazást érti, az elvont fogalmakat nehezen.

A szövegértés fejlesztésének lehetőségei

- Különböző műfajú szövegek önálló feldolgozása, néma olvasással.
- Rendszeres beszélgetés.
- Rendszeres felolvasás, mesehallgatás.

A gyermek számára a népmesék közvetítik a múltból összegyűjtött tapasztalatokat.

„Nem használni fel azokat az ismereteket, amiket elődeink gyűjtöttek össze...oktalan elbizakodottság” (Csíkszentmihályi Mihály)

- Szókincsfejlesztés – szótárhasználat tanítása, ismeretlen fogalmak gyakori ismétlése.
- Szókincsfejlesztés – memoriterek tanítása nagy mennyiségben! (Mondóka, kiszámoló, vers mese, regényrészlet stb.)
1-2. osztályban utánmondással (számonkérés nélkül – „élmény – szint „), 3-4. osztályban önálló tanulással.
Gáspár János gyűjteményei, Weöres Sándor - versek zeneiségének átörökítése méltó „csemegék”.
A versek szóanyaga csak gyakorlással, többszöri ismétléssel épül be a gyermek szókincsébe.
- Internet szerepe az ismeretszerzésben, a szövegek megértésének fejlesztésében. (A fontos és hiteles információ kiválasztásához szükséges képességek fejlesztése, a kritikai gondolkodás tanítása.)
- Olvasás, mint szükséges örömforrás.
(Folyamatos könyvajánlás, rendszeres könyvtárhasználat.)

Jó olvasási készség csak **több terület egyidejű, folyamatos** fejlesztésével, **a család, az iskola és a könyvtár összefogásával** érhető el. Az irodalmi mű csak hasonló behatások egész sora következtében mutathat látható magatartásbeli és kulturális változásokat. Ehhez évek, évtizedek kellenek! Hogyan kell olvasni, s hogy kell-e olvasni? Az igazi kérdés az, hogy hogyan kell élni? Mit jelenthet az olvasni tudás az élet minőségének javítása szempontjából?

Csíkszentmihályi Mihály írja *Flow* című könyvében:

„ A jó irodalom képes rendszerezett ismereteket nyújtani a viselkedésről, a célkitűzésekről és az értelmes célok köré sikeresen szervezett életéről..., hogy előttiünk már mások is küszködtek..., mégis képesek voltak boldogulni.”

Sturcz Istvánné